

ГРУПА
ВПЛИВУ
ГРОМАДСЬКИЙ
ХОЛДІНГ

КРИМСЬКА
ПРАВОЗАХИСНА
ГРУПА

Crisis
Insight

ПРОПОЗИЦІЇ до рекомендацій
**слухань у Комітеті Верховної Ради України з питань соціальної політики та захисту
прав ветеранів на тему: «Про стан організації і верифікації виплат та ідентифікації осіб
— отримувачів пенсій та/або соціальних виплат»**

Коаліція громадських організацій, що опікуються питаннями захисту прав постраждалих внаслідок збройної агресії проти України, неодноразово звертала увагу на проблему практичної реалізації положень Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» та Постанови Кабінету Міністрів України від 11 лютого 2025 року № 299 «Про деякі особливості виплати пенсій (щомісячного довічного грошового утримання) та страхових виплат за страхуванням від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності» (Постанова № 299). Починаючи з січня 2026 року, пенсіонери, які тимчасово проживають за межами України або які проживають на тимчасово окупованих територіях України (ТОТ України), а також ті, які виїхали з ТОТ України та проживають на підконтрольній Україні території, стикнулися з неправомірним припиненням виплати пенсії.

Опис проблеми

Отримувачі всіх видів пенсії, зокрема і пенсії по інвалідності та втраті годувальника, у січні 2026 року залишилися без жодного джерела доходу. В умовах екстремальних погодних умов, екстрених відключень електроенергії, постійних повітряних атак, а також враховуючи, що органи Пенсійного фонду України (ПФУ) не ведуть прийом громадян під час повітряної тривоги, люди змушені годинами стояти в чергах під сервісними центрами ПФУ на морозі. Така ситуація створює реальні загрози життю та здоров'ю людей, погіршує фізичний і психологічний стан пенсіонерів, а також ускладнює реалізацію ними права на пенсійне забезпечення та соціальний захист.

ПФУ у своїх діях посилається на Постанову № 299, відповідно до пункту 5 якої ПФУ до 31 грудня 2025 року був зобов'язаний провести заходи щодо підтвердження інформації про неодержання пенсії від органів пенсійного забезпечення російської федерації (рф). Ця норма стосується пенсіонерів з числа осіб, які проживають на ТОТ України, та осіб, які під час тимчасової окупації виїхали на підконтрольну Уряду України територію, і на дату набрання чинності Законом України «Про внесення змін до деяких законів України щодо врегулювання питання обчислення страхового стажу та пенсійного забезпечення» отримували пенсію. З повідомлень громадян, які дедалі більше звертаються зі скаргами до громадських організацій, стає очевидним, що ПФУ не вжив усіх необхідних заходів

відповідно до Постанови № 299. Таким чином, ПФУ, припинивши виплату пенсій, фактично переклав відповідальність за збої у своїй роботі на пенсіонерів, які з огляду на вік і стан здоров'я перебувають в особливо вразливому становищі.

Крім того, фіксуються випадки, коли ПФУ зупинив виплати на підставі непроходження фізичної ідентифікації людям, які згідно із законодавством не повинні були її проходити, або які пройшли ідентифікацію в банку чи через «Дія.Підпис».

Загалом ПФУ не провів належної, системної та своєчасної роз'яснювальної роботи щодо порядку застосування Постанови № 299, умов та строків виконання вимог, а також правових наслідків для отримувачів пенсій. Це призвело до неоднакового і суперечливого застосування Постанови № 299 у різних регіонах та стало причиною масового необґрунтованого припинення пенсійних виплат.

Звертаємо увагу на кричущі випадки припинення пенсійних виплат, які вказують на суперечність і часом абсурдність нормативного регулювання, технічні збої в програмному забезпеченні ПФУ, а також непропорційне перекладання обов'язку ПФУ на самих пенсіонерів. Зокрема, фіксуються випадки припинення виплати пенсії внутрішньо переміщеним **дітям загиблих захисників України**, для яких пенсія по втраті годувальника є єдиним гарантованим державою засобом до існування. Такі діти не є суб'єктами жодних правовідносин із пенсійною системою РФ. Отже, застосування до них вимог, передбачених Постановою № 299, є юридично необґрунтованим, непропорційним і суперечить принципу найкращих інтересів дитини. Також є випадки припинення виплати пенсії особам, які виїхали з ТОТ України **до досягнення пенсійного віку або до встановлення інвалідності й оформили пенсію на підконтрольній території України**. Серед таких пенсіонерів **опинилися й учасники бойових дій**, які є внутрішньо переміщеними особами (ВПО), та у зв'язку зі встановленою інвалідністю отримують пенсію.

З аналізу звернень громадян до громадських організацій можна виокремити низку обставин, які свідчать про непропорційні дії ПФУ та Міністерства соціальної політики, сім'ї та єдності України (Мінсоцполітики):

1. **Постановою № 299 не передбачено способу подання заяви про неодержання пенсії від рф для пенсіонерів, які внаслідок інвалідності та досягнення похилого віку не здатні самостійно звернутися до органу ПФУ.** Зокрема, зазначене стосується пенсіонерів, які перебувають на підконтрольній території України та одержують пенсію на банківську картку. Таким пенсіонерам було припинено виплату пенсії в січні 2026 року, що може призвести до критичного стану здоров'я та неможливості придбання життєво необхідних ліків і продуктів харчування.
2. **Проведення «додаткової перевірки» тих пенсіонерів, які пройшли ідентифікацію та повідомили про неодержання пенсії від рф.** Зазначена ситуація стосується пенсіонерів, які проживають на ТОТ, пройшли ідентифікацію в 2025 році та подали заяву про неодержання пенсії від рф до 31 грудня 2026 року. Проте в січні так і не отримали пенсію. На гарячій лінії ПФУ повідомляють, що «проводиться перевірка і зупинено виплати всім пенсіонерам з тимчасово окупованих територій».
3. **Протягом 2025 року ПФУ не було проведено достатнього інформування пенсіонерів, які мали до 31 грудня пройти ідентифікацію та повідомити про неодержання пенсії від рф.** Припинення пенсії відбулося без належного адресного попередження та інформування про шляхи відновлення.
4. **Через технічні несправності порталу ПФУ пенсіонери не змогли пройти ідентифікацію в грудні 2025 року.** Зокрема, після подачі заявки на відеоідентифікацію через Портал електронних послуг ПФУ (або мобільний додаток ПФУ), не надійшло підтвердження про дату та час проведення відеоідентифікації. Наприклад, заявку було подано 10 грудня, однак листа з датою та часом відеоконференцзв'язку досі не надійшло. У зв'язку з цим виплату пенсії з січня 2026 року припинено. Або заявку на

відеоідентифікацію було подано до 31 грудня, одержано лист із датою та часом її проведення, проте в призначений час із пенсіонером ніхто не зв'язався. Відповідно, виплату пенсії з січня 2026 року припинено.

5. **Пенсіонери, які проходили відеоідентифікацію до жовтня 2025 року, не мали можливості зафіксувати усну заяву про неодержання пенсії від рф.** Лише наприкінці жовтня 2025 року було внесено зміни до Постанови Правління ПФУ від 20 листопада 2023 року № 49-2, якою затверджено порядок проведення ідентифікації за допомогою відеоконференцзв'язку. Змінами передбачено фіксацію усної заяви особи про одержання / неодержання пенсії, страхових виплат від органів пенсійного забезпечення рф. Отже, до внесення цих змін пенсіонери не мали такої можливості, внаслідок чого в січні 2026 року не отримали пенсію.

6. **Припинено виплату пенсій особам, які тимчасово проживають за кордоном.** Зокрема, пенсіонери користувалися картками «Ощадбанку», своєчасно проходили ідентифікацію через Портал електронних послуг ПФУ та отримували підтвердження про її успішне проходження, однак повідомлень про необхідність зазначення інформації щодо неотримання пенсії від рф не надходило. Повідомлення про припинення виплати пенсії, причини припинення та доступні шляхи для відновлення виплати пенсії не були доведені до відома пенсіонерів за кордоном.

Унаслідок непропорційних і необґрунтованих рішень уповноважених органів державної влади України, ухвалених без належної оцінки їхнього впливу та без урахування реалій воєнного часу, сотні тисяч людей в Україні в умовах постійних атак з боку держави-агресора, жакхливих погодних умов та наслідків обстрілів енергетичної інфраструктури України опинилися без засобів до існування.

Ми закликаємо до невідкладного реагування та врегулювання цієї кризової ситуації через автоматичне поновлення виплат, а також забезпечення адміністративно-правових гарантій, які унеможливають позбавлення людей засобів до існування внаслідок бюрократичних перешкод, дискримінаційної політики, правової невизначеності та нормативних недоліків.

Рекомендації

1. Негайно забезпечити автоматичне поновлення виплати пенсій усім громадянам України, яким виплату було припинено в січні 2026 року на підставі непроходження фізичної ідентифікації та/або відсутності у ПФУ інформації про неотримання особою пенсії від рф згідно з Постановою № 299.

2. Під час розроблення нормативно-правових актів у сфері пенсійного та соціального забезпечення враховувати складне становище громадян України, які проживають під окупацією. Важливо уникати упередженого ставлення до жителів ТОТ України чи громадян України, які мають місце реєстрації на ТОТ України, та скасувати ініціативи, що створюють ризики порушення прав громадян, які перебувають в окупації, та зумовлюють або посилюють негативне сприйняття жителів ТОТ України.

3. Створити на базі Комітету Верховної Ради України з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів робочу групу для розроблення законодавчих змін у сфері пенсійного законодавства та захисту прав внутрішньо переміщених осіб з метою:

- аналізу проблем реалізації положень Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» та положень Постанови № 299 щодо проходження ідентифікації особами, які тимчасово проживають за межами України або які проживають на тимчасово окупованих територіях України;
- перегляду та внесення змін до пункту 14⁴ розділу XV «Прикінцеві положення» Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» з огляду на те, що його положеннями порушуються конституційні гарантії права на пенсійне

забезпечення та соціальний захист, а та суперечливу правозастосовчу практику, що негативно вплинуло на реалізацію права на пенсійне забезпечення сотень тисяч громадян України, зокрема й людей з інвалідністю, ветеранів, родин загиблих захисників України.

4. З метою забезпечення безперервності пенсійних виплат і мінімізації ризиків їх необґрунтованого припинення встановити право вільного вибору пенсіонером органу ПФУ, який призначає, поновлює та продовжує виплату пенсії.

5. З метою забезпечення своєчасної комунікації та інформування отримувачів пенсійних виплат пропонується:

- забезпечити наявність актуального номера телефону отримувачів пенсій у всіх пенсійних справах;
- запровадити системну SMS-розсилку для інформування осіб про необхідність проходження ідентифікації, а також про інші обов'язкові вимоги у сфері пенсійного забезпечення, строки їх виконання та можливі правові наслідки невиконання таких вимог, зокрема припинення або зупинення виплати пенсійних та інших соціальних виплат.

6. За результатами проходження ідентифікації забезпечити надання особі, яка її пройшла, витягу з інформаційної системи ПФУ про проведення фізичної ідентифікації із зазначенням дати проведення, строку дії, способу ідентифікації та підписом посадової особи органу ПФУ, яка проводила ідентифікацію. Наявність документального підтвердження проходження ідентифікації убезпечить від випадків необґрунтованого припинення виплати пенсій, вимог проходження повторної ідентифікації внаслідок технічних та організаційних збоїв у роботі органів ПФУ та інформаційних систем.

7. Розробити та внести зміни до постанови Кабінету Міністрів України № 299 «Про деякі особливості виплати пенсій (щомісячного довічного грошового утримання) та страхових виплат за страхуванням від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності» з метою нормативного закріплення зазначених у пунктах 4–6 механізмів.

ГО «Громадський холдинг “ГРУПА ВПЛИВУ”»

Центр прав людини ZMINA

ГО «КРИМСОС»

БФ «Право на захист»

БО БФ «Стабілізуєшен Суппорт Сервісез»

ГО «Донбас СОС»

Кримська правозахисна група

БФ «Схід SOS»

ГО «Розуміння кризи»